

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4:50 fil.

□ □ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unitatea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unității”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

In rânduri închegate!

(+) De când s'a ivit pe orizontul vieții publice chestiunea cvincvenalelor preoțești, ea a produs o mișcare și o fierbere în mijlocul clerului nostru neobicinuit de intensivă. Dar efectul cel dintâiu al mișcării părea a fi disolvant. Se porniau „bienaliștii“, mai ales și singuri bienaliștii. Ori ce rezultat final ar fi avut în capăt aceasta mișcare, cel dintâiu mare rău, ce ni-l'a făcut, s'a produs tocmai prin desbinarea aceasta în două tabere a preoțimii noastre, care realisa din chiar început un gând dușmănos nouă, înfăptuirea losincei viclene: *divide et impera!*

A fost deci o foarte bună inspirație gândul, răsărit din cunoașterea reală a stărilor, convocarea sinoadelor protopopești, pentru a da prilej cinstit și constituțional preoțimii întregi, ca să se pronunțe solidar într'o cauză așa de importantă, ca și cauza cvincvenalelor. Dovadă sinoadele dela Reghin și dela Cluj.

Am publicat hotărârile dela Reghin și dăm azi cele ale sinodului din Cluj. Ele sunt demne și puternice. *Fortiter in re, suaviter in modo*, cum trebuie să fie manifestațiunile unei preoțimi conștie.

Aceasta atitudine va dovedi, mai pe sus de ori ce, cât de subredă este temelia deosebirii în două categorii a preoțimii noastre, deosebire, care admisă fiind, din nenorocire în legea de congruă, e dusă până la absurd în proiectul despre cvincvenale.

De fapt nu e nici vorbă de „moralisti“ și „teologi“, ci de *preoți români*. Mai ales de preoții români, fără deosebire de confesiune. S'a căutat anume formula, cu aparentă de legalitate, pe baza

căreia Românilor să nu li-se dea tot ce le compete. Și s'a găsit în două împrejurări, cari nici una nu dă temei de drept, dar dă un bun pretext. Este așa numita „cvalificație incompletă“, și venitele parohiale conscrise, ce sunt sub 400 cor.

Sub exploatarea acestor două „pretexte“, de care se leagă proiectul odios, se ascunde cea mai frapantă nedreptate.

Doar, dacă s'a recunoscut că congrua de 1600 cor. nu mai e, în vremile acestea de scumpete, destul de *congruentă* cu starea unui preot, — și din aceasta recunoaștere pornește noul proiect, — apoi, cu ce dreptate se poate denega adausul, cuprins în cvincvenale, tocmai preoților acelorora, cari au congruă numai de 800 cor. adecă numai jumătate, câtă ceilalți, deși ei sunt tot așa de *preoți* întregi, întru toate, ca ori și care pleban catolic sau paroh reformat, dacă nu mai buni.

Apoi, al doilea pretext, e și mai absurd.

Adausul cvincvenalelor este prin firea sa un adaus personal, legat în mod natural de vârsta preotului, de anii lui de serviciu.

Acum, după ce logică vine proiectul la concluzia că un preot, ori cât de vârstnic în oficiu, care slugește într'o parohie săracă, cu eclezie prea modestă, cu pământuri puține, deci cu venite conscrise sub 400 cor. — să nu capete nici un cvincvenal?! Este doar clar, că nu astfel de preot e mai sărac decât cel ce are 50 de iugăre, cei dau venite conscrise de 600—800 cor., — prin urmare este mai avizat, mai îndreptățit — ca să zic așa — de cât cei cu eclezii mari, deși fiind „congrua“ egală — încât e egală adecă 1600 cor., este drept și sfânt, ca cvincvenalul să se măsoare numai și numai după anii de serviciu.

Este deci o mare nedreptate, încorporată în acest proiect, și guvernul, dacă vrea să fie drep și să evite acusa că e orbit de șovinism, *trebuie să-l schimbe!*

Lupta contra acestei nedreptăți este deci o cauză a întregii preoțimi, nu numai a unora — a întregii biserici. De aceea nu trebuie să ne împrăștiem, consacrand noi înșine o desbinare nedreaptă, care nu avea să aibă loc nici odată, — pe acest teren al minimului congrual — ci trebuie să ne strângem rândurile, și în rânduri bine închegate, să luptăm cu vrednicie pentru stabilirea mersurilor drepte.

Salutăm deci sinoadele protopopești, cari au deschis aceasta cale a pășirii solide. Ea este calea cea sigură și cinstită.

Reforme la instrucție. Ministrul instrucțiunii publice Iankovich Béla, în vorbirea program din 16 Iunie, a spus lucruri, cari merită să le remarcăm. Ministrul e preocupat de gândul de a exercia o supraveghere mai intensivă în școlile populare. Inspectorul fiind îngreunat cu multe afaceri de natură administrativă e nevoit a sta acasă în cancelarie, iar comisia comitatensă a instrucției publice nu face nimic. Ministrul e deci hotărât a descentraliza aceasta comisie și a înființa în fiecare district comitatens un *consiliu școlar*, constatător din membrii exmiși de congregație, din reprezentanții diferitelor confesiuni aflătoare pe teritoriul districtului, inspectorul, inspectorul economic și directorii școlilor elementare mai mari. Consiliul ar fi dator a se întruni tot la trei și șase luni. În competența lui ar trebui îndrumate chestiile edificiilor școlare și cele administrative școlare, controlul, inspecția și înscrierea elevilor. Consiliul ar stabili conduita învățătorului și ar judeca în chestii mai mici Consiliile acestea ar putea fi investite și cu dreptul de a face propunerii cu privire la numirea învățătorilor și a îngrijitoarelor de azile. În cazul când propunerile aceste ar fi acceptate și de comisia administrativă „fișpanul ar fi celce ar efeptui denumirea“. Acest consiliu ar trebui investit și cu dreptul de a da testimoniile și absolutele clasei VI. elementară, pentru cari legea prevede instituirea comisarilor noi.

Episcopie gr. or. maghiară.

Foile ungurești vestesc o nouă învingere a ideii de stat. Se dă ca fapt pozitiv înființarea episcopiei gr.-or. maghiare, pe care o cer cu insistență 61 de comune bisericești „maghiare” aparținătoare bisericii românești și sârbești. În privința aceasta are Gazeta dela Brașov următoarea informație caracteristică:

Unii preoți ortodoksi, cu familii număroase, amovați dela posturile lor pentru unele delictе de natură administrativă, alții pentru delictе neînsemnate respinși și ținuți departe din forurile bisericești dela ocuparea ori căror funcțiuni bisericești, și iar alți nemulțumiți parte cu congrua parte cu felul tratării ce o întimpină din partea superiorilor — și-au espus situația unor membrii ai fostului cabinet Lukács. Toți aceștia nu numai au apelaț la intervenția ministrilor și a secretarilor de stat, dar și-au exprimat și dorința de a servi într-o episcopie gr.-or. maghiară. Fostul ministru de instrucție le-a manifestat complăcerea, dar totodată a adaus: „Egy-szerre nem lehet két nagy dolgot nyélbe ütni” (nu se pot executa în galop două lucruri atât de importante!) i-a asigurat însă că realizarea episcopiei gr.-or. maghiare nu va întârzia mult, dar așteaptă ca cei nemulțumiți sau loviți pe nedrept să nu ezite un moment de a-i comunica plângerile. Cu denumirea de primat a lui Cernoch, afacerea a intrat în stadiul apropiatei realizări. Căci președinte în jurul oalei unde se fierbe noua episcopie este primatele, prea mult îndatorat față de stăpânul său Tisza.

Revisuirea bulei Christifideles

În răspunsul dat de ministrul instrucțiunii publice la vorbirea dlui dr. Stefan Pop a zis cu privire la revisuirea bulei papale următoarele: „Intrucât însă de fapt s'au ivit jigiri și asupra acestora ni s'ar atrage aten-

țiunea, din partea mea sunt gata ori-când a aduce aceasta la cunoștința factorilor competenți spre nouă cumpenire și m'aș bucura, dacă am putea rezolva aceasta spre îndestulirea tuturor”. Luăm act de cuvintele dlui ministru de culte, pe cari le cântărim după greutatea ce li se cuvine. Așteptăm însă fapte pozitive și grabnice.

Să validăm pretenziunile bisericilor noastre. Sub acest titlu scrie ziarul *Românul Târnăvean*:

Nicăiri nu s'a făcut abuz de aceasta lege ca în comunele mixte române-săsești de pe așa numitul „fundus regius”, deoarece în aceste sate sașii dela descălecarea lor începând au avut frânele guvernării și pe români i-au considerat de element subordonat, lipsit de drepturi comunale, merit să fie putere de muncă, și dorul de înaintare a românului însă a început a deveni un pericol pentru stăpânirea săsească. Sașii temându-și supremația în comune de elementul românesc, din precauțiune săsască caracteristică la acest popor — au început a grupa averea comunală, considerată de a lor, în jurul bisericii ev. luterane — voind ași asigura astfel monopolul asupra ei. Organizația administrativă, ba chiar și congregația comitatenză fiind mai exclusiv săsască, toate organele administrative s'au pus în serviciu politice săsești, prescurtând elementul românesc prin celea mai detestabile încălcări de lege:

1. S'au votat de comitetele comunale ajutoare pentru biserica, școala, cantorul clopotarul săsăsc, parte în natură (lemn de foc, etc., parte în bani gata, arunc comunal) iar pentru biserica ori școala românească ori nu votau nimic, ori votau un ajutor de tot nefăcând chiar numai ca să scoată ochii cu ceva românilor, înconștii de drepturile lor și

în multe locuri timizi ași reclama drepturile față de sași, cărora le erau aserviți prin obligamente materiale cu cari le puteau periclita ori când, din răsunare, existența;

2. când să proiecta trecerea unor realități de mai mare valoare dela comună, la biserica săsască, să foloseau de pretext schimbul, care însă în realitate era donațiune — fiind contra prețului dat de comună înzecit mai mare, ca cel dat la biserica săsască. Contractul de schimb să vota de acei membri ai comitetului comunal, cari erau totodată și membri preșbiterului bisericii săsești. Prețuirea o făceau totaceștia, prin urmare e firesc lucru, că pe hârtie substratul schimbului să prezenta de ambele părți în prețuri egale; iar congregația comitatenză compusă în majoritate covârșitoare tot din sași aproabă schimbul la propunerea referentului, care încă era sas aderent sistemului de demostenire a comunelor politice în favorul bisericilor săsăști;

3. multe din realitățile comunale au trecut în proprietatea bisericilor săsăști deja la localizare cu care ocaziune s'au prezentat realitățile comunale ca realități — aparținătoare bisericii săsăști, — înregistrându-se direct pe aceasta din urmă.

Toate acestea le știm din nenumărate cazuri concrete, din comune săsești românești — unde sașii au condus destinele satului.

Ca să aducem un mare folos real bisericilor românești — și prin aceasta elementului românesc — acest organ, care și-a luat în program apărarea tuturor intereselor românești, în special cele ale comitatul Târnavei mici și mari — s'a hotărât să facă cea mai mare propagandă pentru revindecarea drepturilor bisericilor românești pe timp de 40 ani înapoi. Vom cerceta arhivele comitatenze foile fonduare și toate docu-

FOIȚA.**Povestea unui chip.**

La expoziția de pictură era expus și un chip al Preacuratei Vergure Maria. Chipul nu reprezenta o frumseță rece, ci pe însăși sfânta Maria, tinăra și plină de gingășie. Privirea ochilor îi era așa de blândă, vâlul îi era alb, iar haina de culoare vineție. La spate un câmp suriu, puțin întunecos.

Unul dintre vizitatori, nu bancher, jucându-se cu lanțul dela orologiu, privește mult la acest chip. Il examinează. Caută și în catalog.

— O mie de coroane. Nici nu e scump.

Intră în biroul secretariului.

Voiesc să cumpăr chipul acela al Mariei. Nu mă târguesc de loc. Dar ași dori să vorbesc și cu pictorul.

— Cred, că încă n'a mers de aici — răspunde secretarul. Pofțiți și ocupați loc.

Secretarul iese. Se reîntoarce însoțit de un tinăr blond, cu hainele cam învechite.

— Iubite măiestre — îi zice bancherul — mie îmi place foarte mult chipul D-Tale, oare întregi l'am tot privit. Mi se pare, că nici nu pot să mă despart de el. Vreau să-l cumpăr. Dar înainte de ce l-ași

ășeza pe părete, mi-ar plăcea o mică schimbare: anume cercul acela galben, ce să vede în jurul capului Mariei... parcă nu e modern.

— Pot să-l șterg, dacă doriți — răspunde pictorul. Însă vă atrag atențiunea, că cercul să ține de chip. Maria nu se poate închipui altcum, decât încunjurată de aureolă.

— Bine, dar mie nu-mi trebuie nici o aureolă!

Pictorul nu știa ce să răspundă.

— Ei bine, dacă o ștergem, nu mai e Maria, ci e o muiere, ca și ori care alta.

— Chiar aceea o doresc și eu. Este o femeie așa de frumoasă. Ași atârna-o deasupra mesei de scris. Totdeauna mi-a plăcut să privesc femei frumoase.

Pictorul stă uimit.

— Cu părere de rău, dle dragă, dar nu pot să-ți împlinesc dorința.

— Așadar n'ai nevoie de bani.

— Din contră sunt foarte lipsit. Dar eu nu... Eu așa am pictat-o...

— Ce model ai avut? Așa, că este o idealizare? Femei așa de gingașe și frumoase nu cred să fie pe pământ!

— N'am avut nici un model.

— Dar cum?...

— Așa. Am văzut-o în vis.

— Dar măiestre e cu neputință să atârni astfel, chipul acesta în casa mea. Ce ar zice neamurile, prietini?

Pictorul nu știa ce să zică.

— Mi-a fost bolnav copilașul. M'am rugat de sfânta Maria să-mi ajute. Apoi am adormit, am visat...

Nu... să-mi dai lumea întreagă... nu!...

Străinul îi dă o mie de coroane.

— Chipul e al meu.

Expoziția s'a închis. Noul proprietar al chipului, a chemat un alt pictor.

— Vreau să-ți încredințez să-mi lucrezi ceva. Vezi chipul acesta. Șterge cercul galben, ce să vede în jurul capului.

Pictorul privește chipul cu atențiune.

— E greu să-l șterg. Stratul de culori, ce reprezintă câmpul suriu dela spate e foarte subțire și ștergând cercul, se va tăia întreg chipul.

— Atunci să acoperi câmpul cu astfel de culori cum e și câmpul dela spate.

— Bine, voi face.

Și pentru 30 cor. pictorul colorează întreagă aureola. Iar stăpânul foarte vesel, atârni chipul deasupra mesei de scris.

Chilia era frumos decorată. Pe pereți mai atârneau încă diferite tablouri. Razele soarelui, ce pătrundeau prin fereastră, le învăleau pe toate, într-o lumină caldă și plină de mângâiere.

Dar cum se întâmplă totdeauna cu ori și ce chip: în ziua cea dintâiu îl privim de zece ori, în a doua numai de trei ori, iar în a zecea zi nici odată.

Peste trei săptămâni stăpânul din întâmplare privește iarăși la chip. Dar rămâne

mentele din cari am putea constata abuzurile făcute în detrimentul bisericilor românești, ca însă se putea realiza scopul, rugăm pe fruntașii bisericilor noastre să ne dea următoarele deslușiri:

a) cari dintre abuzurile înșirate mai sus sub 1—3 se pot constata de 40 ani încoace pe lângă descrierea amănunțită a acestora, precum și numirea dovezilor de martori și documente referitoare la cauză?

b) la realitățile trecute dela comună la biserică străină să ni-se comunice nrii topografici, cari să pot afla la antistiile comunale, ori la notarii comunali și cercuali;

c) care a fost proporțiunea sufletelor între credincioșii singuraticilor confesiani atunci, când s'a făcut abuzul în defavorul bisericilor românești și care e acum? (În caz de controversă aceasta proporțiune o vom putea constata și prin statistica oficioasă a statului, dar pentru aceea barem aproximativ totuș să ni-se comunice proporțiunea și din comună);

d) bisericile gr.-or. se producă plenipotența scrisă de comitetul parohial, iar celea gr.-cat. de S. Sa Mitropolitul.

Spre executarea afacerilor acestora am concretizat pe dl. adv. dr. Alexandru Morariu din Elisabetopol.

Ar fi bine dacă exemplul acesta ar fi urmat pretutindenea. Preoțimea noastră să se intereseze și orienteze asupra situației comunelor date lor în păstorie și să nu lasă pretenziuni și drepturi de natura aceasta să treacă în desuetudine când nu se mai pot reclama.

Din diecesa Orășii.

A) Terminul concursului general pentru primirea la Teologie și internatul de băieți din Beiuș.

Nr. 1451—1913 Concursul de vară îndatnat pentru primiri la Sf. Teologie, la Seminarul domestic din Oradea mare și la Internatul de băieți în Beiuș se va ținea în acest an în 3 Iulie la reședința Noastră din Oradea-mare.

I. La sf. Teologie, iestimp, din cauza abundenței de preoți se vor primi tineri în număr foarte restrins.

Recurenții au să-și prezenteze cererea înzăstrată cu testimoniul de maturitate și atestat de avere netimbrat până cel mult în 2 Iulie a. c., iar în 3 Iulie dimineața la 7 oare au să se supună vizității medicali în Seminarul domestic.

Cei primiți deja, precum și cei ce vor fi primiți la Oradea mare, didactru de 25 cor. pretins de facultatea teologică de rit latin din loc, au să-l supoarte din propriile mijloace, precum și prețul studiilor manuale, formând apoi aceste manuale proprietatea lor.

II. Taxa întreagă de întregirea elevilor gimnaziali în Seminarul domestic din Oradea-mare și pe anul școlastic viitor 1913—1914. se statorește în 350 cor. pentru proviziune, 70 cor. pentru vestminte, 25 cor. pentru instrucție și diverse, la oaltă deci în 445 cor., ca și în anul precedent și are să se solvească, precum și taxa redusă în două ori în cazul cel mai indulgent în patru rate anticipative.

Reamintim hotărîrea Noastră din anul trecut, că toți elevii au să-și înainteze și respective sa-și reînnoiască recursurile, pentru că fundațiunile și orice favoruri, se conferesc numai pe un an școlastic. Prin ur-

mare acei fosti alumni, cari până în 2 Iulie a. c. nu-și vor re'noi cerererea, vor fi considerati de ieșiți din legăturile Seminarului și șterși din evedetă.

Cei primiți în fundație și favoruri precum și ceice doresc a intra ca plători acum și în viitor totdeauna, întru orientarea Rectorului seminarial vor avea să trimită la adresa aceluiași până în 20 August anticipația de cel puțin 10 cor. spre acoperirea spelor primelor înzestrări. Această sumă se va ști în suma de întreținere, dar la caz de neprezentare nu se va restitui.

Recursurile sunt de a se impropti cu atestatul clasei premergătoare, atestat medical, certificat de revaccinare și atestat de paupertate.

Recurenții pe clasa I. gimnazială, precum și pe a V. cl. spre a putea fi de cu timp prenotati la gimnaziu își vor trimite recursurile înzestrate până cel mult în 24 Iunie a. c. de a dreptul la Rectoratul Seminarial în Oradea-mare (piața Tisza Kálmán), dimpreună cu 12 cor. taxă de prenotare. Elevi de cl. IV. gimnazială din alte locuri recurenți pe a V. clasă, testimoniul și-l vor putea trimite până în 30 Iunie dimineața.

III. Taxa întreagă de întreținere la Internatul Pavelian de băieți din Beiuș pe anul școlastic 1913—1914. se statorește în 300 cor. pentru întreținere, 70 cor. pentru vestminte, 13 cor. pentru instrucție și corespondință și 5 cor. pentru paturi, la oaltă deci în 388 cor. fără nici o altă adaugere.

Celelalte ca și sub II. afară de alineatul ultim cu aceea observare, că cele 10 cor. anticipative sunt de a se trimite Rectoratului Internatului Pavelian de băieți în Beiuș.

IV. Terminul pentru primirea elevilor în Internatul Pavelian de fetițe împreună cu școala civilă din Beiuș îl fixăm pe ziua de 1 Aug. a. c. Elevele cari doresc să fie

uimit, când vede aureola. Să năcăjește grozav. Numai decât chiamă un alt pictor. Ii spune, ce s'a întâmplat.

Pictorul privește chipul. Zîmbește.

— De bună seamă culorile pe cari le-a folosit pictorul respectiv, n'au fost prea bune și ștergând chipul de prav, s'au desprins cu totul, iar colonile originali, în oleu, au rămas. Am eu însă alte culori și îndată îl voi repeta.

Peste două luni, stăpânul stă la masa de scris și fimează. Să lasă a lene pe spatele scaunului și fără voie privește la chip. Iși scapă cigareta din gură... În jurul capului Manei iarăși e aureolă.

Mănișor acum începe să injure.

— Pictori mizerabili!

Privește mai deaproape la chip. Stratul de culori tot a crepat și a căzut.

Cei doi pictori oare n'au făcut-o aceasta intenționat?

Se așază la masă, iea peana și scrie secretarului dela expoziția de pictură:

„Te rog să-mi trimiți numai decât un pictor precept. Poate să fie protestant, ori chiar și idov, numai catolic nu“.

Pictorul sosește. I-a chipul. Il examinează.

— Natural, au mai rămas culori originali, ir celea nouă nu s'au prins destul de bineși pentru aceasta au crepat.

— Ai putea să-l colorezi astfel, ca această să nu se mai întâmple?

— Cum nu. Culorile prime le voi înmuia cu terpentin și numai după aceea voi pune culori puțin mai întunecoase

— Acelea nu vor crepa?

— Nu, acelea sunt mai tari. Și într'adevăr aureola de pe chip a dispărut. Ba încă fiind câmpul dela spate puțin mai întunecat, fața femeii era și mai clară și mai frumoasă.

Nu peste multă vreme îl cercetează un prietin. Vorbesc despre afaceri. Deodată privește la chip.

— Spune, ai putea să te desparți de sfânta Fecioară Maria?

— Fecioara Maria?

Și speriat privește iar la chip. Aureola era în jurul capului Mariei.

Bancherul acum nu se mai poate stăpâni. Lovește cu pumnul în masă.

— Voi zdrobi tot chipul. De trei ori am colorat aureola să nu se vadă și totuși din nou apare.

— Pagubă că te năcăjești înzădar — răspunde oaspele. Se înțelege că prin culorile mai întunecoase, se strevăd celea mai luminoase.

Bancherul aleargă numai decât în cancelaria secretarului dela expoziția de pictură. Ii spune pățania.

Secretarul zîmbește.

— Da, a putut să se întâmple prin culorile mai întunecoase, să strevăd celea mai luminoase. Au trebuit mai întâi șterse

culorile de dedesupt și numai după aceea să se pună alte culori, mai întunecoase.

— Ei, dar mi-au spus, că nu se poate.

— Ori ce să poate. Pictura de pe pereți și de pe lemn cum să poate șterge? Iți recomand un pictor tânăr și foarte priceput.

— Dar, dacă va fi vre-un catolic bigot.

— Nu, din întâmplare e reformat.

Secretarul scrie pictorului respectiv să meargă la bancher. Acela se prezintă. Examinează pânza.

— Voi încerca.

Bancherul peste patru zile merge să-și vadă chipul. Nu se mai încredea în nime.

Aureola era acoperită cu un burete ud.

— Dar acum ce vei mai face?

— O voi arde cu un fier roșu.

— Cu un fer roșu?

— Da și culoarea cea galbenă să va înegri și să va preface în pulvere, iar pânza va rămânea întreagă. După aceea voi pune culori noi și nu va rămânea nici urmă din aureolă.

— Să faci până stau aci.

Privește arderea până în sfârșit. Aureola e nimicită. Locul ars e colorat din nou.

primite în acel internat, suplicele lor îndreptate către acest ordinariat episcopesc, înzestrate cu carte de botez, testimoniu școlastic, atestat medical despre starea sănătății și de revaccinare până la termenul fixat, vor avea să le susțină încoace. Taxa de întreținere în acel internat o fixăm în 300 cor. și 70 cor. pentru uniformă.

B) Preparandia diecezană.

Prin regularea salarelor cariera cantor învățătoarească s'a ameliorat în mod îmbucurător și e deamă de a fi îmbrățișată și de tineri cu facultăți și pregătiri eminente.

Elevii preparandiei Noastre diecezane până acum au fost provăzuți în seminarul domestic cu vîpt și în parte și cu cuartir cu totul gratuit. Luând însă în considerațiune greutatea timpurilor și a neajunsurilor, cu cari acest seminar în special în anii din urmă a avut a se lupta din cauza scumpirii traiului fără ca mijloacele-i să se fie îmbunătățit; iar de altă parte, că numărul elevilor preparandiști e în continuă creștere și spesele susținerii lor în acest institut în lipsă de fonduri și până acum numai prin împrumuturi s'au putut acoperi, ce azi deja au devenit insuportabile pentru timpurile viitoare începând de la 1, Septembrie 1913. ne vedem siliți a stabili anumite taxe de întreținere.

Pe anul școlastic 1913—1914 taxele vor fi:

- a) pentru întreținerea întreagă 350 cor.
- b) pentru vîpt întreg 260 "
- c) pentru prînz și cină 220 "

și este a se solvi totdeauna în cel mult patru rate *anticipative*, fără nici o altă așteptare.

Contra unor servicii de caritate de se constituiesc 10 locuri gratuit, pentru dobîndirea cărora recursurile împreună cu ultimul testimoniu, atestat medical și atestat de paupertate sunt a se susține Ordinariatului episcopesc până cel mult 31 Iulie a. c. Tot acolo și până la acest termen pot recurge și aceia, cari pe baza pregătirilor și a purtării neescepționabile din cauza mizeriei pot spera la moderarea taxei de mai sus.

Tot odată aducem la cunoștința celor interesați, că pe anul școl. 1913—1914. fiecare elev preparandial va avea să plătească la Direcțiunea preparandială 10 cor. taxă de înscriere și 6 cor. în fondul de penziune al profesorilor. Afară de aceasta pentru cărți și recvizite vor fi de a se plăti:

In cursul	I	64 cor.
" "	II	40 "
" "	III	60 "
" "	IV	30 "

Stăpînul e foarte vesel.

— Acum s'a sfârșit cu aureola!

A dus chipul acasă. L'a așezat iarăși deasupra mesei. L'a privit. Iarăși e gingașa femeie pămînteană și aceea va și rămîne.

* * *

Noaptea, razele blînde ale lunii, au pătruns în casă și au învălit capul Mariei, într'o aureolă de lumină.

Trad. de Ioan Popu-Câmpeanu.

Din dieceza Lugojului.

Concurs pentru primirea elevilor gimnaziști în Convictul diecezan gr.-catolic din Lugoj.

Pentru anul școlastic 1913/14 escriem concurs public, pentru studenții gimnaziști la locuri gratuite, semi-gratuite și cu taxă pentru întreținere, satorită în 400 coroane, în Convictul diecezan, care se va solvi de părinții sau tutorii respectivilor alumni. Fiii preoților diecezani, cari ar fi primiți în convict pe lângă plată, vor avea a plăti în loc de 400 coroane, numai 300 coroane.

1. Recursurile pentru primirea în Convict se vor înainta Ordinariatului episcopesc până la 25 Iulie st. n. a. c.

2. În acelaș recurs se va cuprinde și cererea pentru conferirea vre-unui stipendiu gimnazial din fondurile diecezane de stipendii, și într'una și rugarea pentru susținerea elevului în Convict.

3. La recurs se vor aceluie următoarele documente:

a) estrasul de botez al elevului; b) testimoniu școlastic 1912/13; c) atestat de vaccinare, respectiv revaccinare; d) declarațiunea părinților, cumcă doresc ca fiul lor să fie primit în Convict, și că la cazul primirii vor satisface obligamentelor și condițiunilor prescrise în regulamentul Convictului diecezan; e) atestat medical, că elevul este deplin sănătos.

4. La cererea pentru primire în Convict la locurile gratuite și semigratuite, este a se aceluie și atestat de paupertate estradat de antistia comunală și vidimat și de oficiul protopopesc concernent.

5. La conferirea locurilor în convict vor avea preferință fii de preoți, de învățători, cantori apoi toți ceilalți, cari escelează în studii și purtarea morală; vor fi însă observate dispozițiunile speciale, făcute de singuraticii fondatori.

6. Se observă, că taxele de înscriere la gimnaziu și alte taxe acolo prescrise nu se cuprind în taxa intertențiunei dela Convictul diecezan și prin urmare despre solvirea acelor taxe la gimnaziu se vor îngriji respectivii elevi.

7. Fiecare elev va plăti la intrare în convict în loc de taxa 10 coroane, din trecut, o taxă de 50 coroane, carea însă se poate solvi în două rate *anticipative* semestrale, una negreșit la începutul anului, alta după expirarea semestrului prim. Această taxă a fost silit să o impună Ordinariatul, fiecărui convictualist, în vederea scumpetei mari, pe lângă care este cu neputință a susține Convictul pe mai departe, de cumva nu se încasează taxa pomenită. Această taxă vor avea să o solvească toți convictualiștii, așadară și cei primiți în posturi gratuite și semigratuite.

8. Primirea în convict au să petiționeze și acei elevi, cari în anul școlar trecut 1912/13 au fost deja așezați în convict.

Convictualiști grațiuți și semigratuiți vor aduce o declarație dela părinții lor, că în caz dacă ar primi calcul nesuficient din vre-un studiu la finea anului, vor restitui jumătate din stipendiul avut.

Condițiunile mai detaliate le va publica prin foi prefectul Convictului Cl. Dr. Victor Bârlea.

Lugoj, la 4 Iunie 1913.

Discursul dlui deputat naționalist Dr. STEFAN C. POP împotriva episcopiei de Hajdudorogh.*)

Inarticularea episcopiei gr.-cat. de Hajdudorogh constituie un fapt de adânci perturbații cauzate unor interese consacrate prin lupte de veacuri și nimicește garanțiile legale ale acestor interese. Actualul proiect de lege distruge articolul de lege XXXIX din 1868 și aduce astfel o gravă atingere integrității teritoriale ce s'a garantat diezelor mitropoliei de Alba-Iulia și Făgăraș.

Oratorul face aici o bogată rezumare istorică a nizuințelor de unire cu biserica Romei. Urmele acestor nizuinți se găsesc încă la 1439 la conciliul din Florența, când mitropolitul Damian al Moldovei primise unirea. E însemnată data asta, pentru că ea ne spune că deja cu 608 de ani înainte limba românească a fost limbă liturgică și biserica avea cărți tipărite în românește. Arată apoi mișcările dela 1698 și 1700 dimpreună cu apelul împăratului Leopold I., marile catolic, care puneă Românilor în perspectivă aceleași prerogative ca și bisericii romano-catolice, pentru cazul dacă se vor uni cu Roma. La sfârșitul veacului XVII și în veacul XVIII era interesul dinastiei propaganda catolicismului printre Români. Arată natura contractului încheiat de Atanasie și dispozițiunile bulei „Rationi congruit“, prin care s'a instituit episcopia gr.-cat. românească de Făgăraș. În 1777 papa Pius VI a dat bula „Indefessum“, prin care se înființează dieceza de Oradea mare și se înzestrează cu bunuri din mila împărătesei Maria Tereza. Drepturile bisericii române unite au fost contemplate pentru totdeauna, și au fost recunoscute într'o serie întreagă de ordinațiuni împărătești. Va să zică se găsesc documente pentru o arhivă vastă referitor la drepturile bisericii rom. gr.-cat. câtă vreme despre vre-o biserică gr.-cat. ungurească, în trecut nu ne vorbește nici un act. Abia în jumătatea a doua a veacului XIX se ivesc cele dintâi acțiuni ale maghiarilor. În bula „Ecclesiam Christi“ dela 1853 prin care se sistematizează provincia mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș, anexându-se dieceza de Oradea mare și nai creindui-se episcopiile de Gherla și Lugoj, Papa Pius IX se referă chiar la actualul cap încoronat al țării și spune, că împlinește dorințele Românilor chiar fiindcă sunt și dorințele domnitorului. Oratorul citește mai multe pasagii din memorabila bulă, care constituie însăși temelia bisericii românești gr.-cat. din Ungaria. Dovedește că parohiile românești i-au fost asigurate mitropoliei noastre pentru totdeauna.

Rezistența ce se face din partea parohiilor răpitate e deci nu se poate mai legitimă. Guvernul a procedat unilateral și a inspirat tendențios pe factorii înalți, fără nici un scop binecuvîntat și fără să țeară sfatul factorilor competenți, al episcopilor români. S'au dat nouii episcopii nu numai comune

*) Reproducem după „Romînul“ din Arad discursul memorabil al dlui deputat St. Pop, rostit în ședința de Sămbătă a Camerei ungare împotriva episcopiei de Hajdudorogh.

românești, ci și comune românești maghari-zate.

Baronul Podmaniczky Endre: Devenite ungurești!

Dr. Șt. C. Pop. Români, cari se întemeiau nu numai pe drepturi câștigate, ci și pe contracte, au primit cu cea mai adâncă mâhnire știrea, că fără să fie întrebații episcopii lor, sunt răpite pe seama episcopiei de Hajdudorogh peste 70.000 de suflete. Înainte de publicarea bulei „Christifideles Graeci” s'au întrunit într-o mare adunare la Alba-Iulia peste 15.000 de inși, mai ales din comunele interesate. S'a ales o comisiune de 50 de membri, cu misiunea de a se cere prin memoriul mitropolitului, ca chiar în cazul când bula se va publica, drepturile câștigate să nu fie atinse. În ciuda acestor dispozițiuni — pentru că memoriul a sosit târziu — bula a apărut. Dar chiar în temeiul bulei, — dacă guvernul ar vrea să se conformeze spiritului ei — se pot preveni multe jigniri de drept. Bula are trei principii fundamentale. Întâi că, episcopia se întemeiază pe seama celor ce vorbesc ungurește, deci pe seama ungarilor. (Cetește pasajul referitor). Al doilea e că, limba liturgică a diecezei să fie cea veterogrecă și numai în fracțiunile extraliturghice să se întrebuinteze limba cerută fie de majoritatea, fie de minoritatea potrivită a credincioșilor. Dar ungarii au cerut altceva: În memoriul lor dela 1898, când s'a înfiripat pentru întâia oră o comisiune de vre-o câțiva intelectuali, se spune și anume în aliniatul 5 al memoriul, că unguri vor să asculte liturgie ungurească, fără însă să jignească drepturile nimănui, căci ei respectă atât de mult drepturile altora, încât nu cer pe seama lor decât ceea ce li-s'a dat Rutenilor și Românilor, cu menținerea intactă a drepturilor acelora. Ba se spune în memorandum, *expressis verbis*, că deși ar dori înființarea unei dieceze ungurești independente, sunt convinși că și în cadrele existente se pot realiza dorințele lor. O dovadă eclatantă aceasta, că Ungurii nu s'au simțit rău în sinul mitropoliei de Alba-Iulia, pentru că în caz contrar ei stăruiau în primul loc pentru o episcopie independentă. Memoriul Ungurilor n'a fost admis și ei au înțeles că trebuie să adopte o altă tactică. Noua bază era limba liturgică vetero-grecă. Să vedem ce înseamnă aceasta:

Practica de până acum era, că episcopii români tolerau să se citească și ungurește liturghia; se rosteau pretutindeni și ungurește predici — și biserica greco-catolică românească, fiind ea fără exagerare cea mai tolerantă în lumea întreagă, nu-și făcea capital din lucrurile aceste, deși ele atârnavu dela Roma, care la rândul ei le detesta categoric. Dar ce-a urmat acum? S'a dat lozincă limbii liturgice eline. Se știe însă, că conform ritului oriental, întreg serviciul divin aparține liturghiei. Dacă deci bula se va traduce în faptă așa cum e, dacă se va respecta baza indicată de papa și de instituțiunea Sancta Congregatio de Propaganda fide, atunci limbii ungurești li revine un loc aproape disparent. Arhiepiscopul nostru a cerut, anume, dela Congregatio de Propaganda lămuriri în ce privește concepția limbii liturgice în biserica orientală și i-s'a răspuns, că în sensul cărților de rugăciuni ale bisericii orientale — toate rugăciunile. Citește hotărîrea congregațională referitoare,

dată din Viena, 20 Februarie, 1913 și iscălită nunciul Rhapael.

Ba ce e mai mult, însuș guvernul ungar a primit angajament pentru cassarea aceluia *damandum usum*, obicei detestabil, de a se întrebuinta în cursul liturghiei și limba ungurească. Citește pasajul referitor din decisul congregațional. Limbei ungurești i-s'a rezervat deci un loc numai în predici și în instrucțiune. Întrebă acum, oratorul, dacă e vre-o rațiune să schimbi limba românească cu limba grecească veche, când preoții nu cunosc nici alfabetul acestei limbi? E oare scopul bisericii, ca credincioșii, fie ei și chiar unguri, să asculte liturghia în limba veche grecească și nu în limba românească cea de toți înțeleasă? Pentru că, în baza statisticei ce am, din populația de 23.000 de suflete a 17 comune, numai 470 de inși nu pricep românește, — sunt adecă unguri, — pe când ceilalți cu toții pricep, dând dovadă strălucită că sunt aievea români și că deși au învățat limba ungurească, se mărturisesc de români. Întreb acum, cum ar fi aceea stare de lucruri, când nici popa nici credincioșii nu vor înțelege limba veche grecească?

Bar. Podmaniczky E. (tutrerupe) Lăsăm în grija popilor.

Șt. C. Pop. Aș lăsa-o, dar știu că și pe ei îi va atinge foarte dureros această dispoziție.

După cum am zis, proiectul de lege prezintă lucrurile într'un mod foarte greșit și unilateral, când afirmă, că din mitropolia de Alba-Iulia se iau 70.000 de suflete ungurești. Aceasta nu e adevărat. Doar — după cum vă pot dovedi cu datele pe cari le am la dispoziție, numai din cele 17 comune, cari se rup dela episcopia Orăzii ni se răpesc 19.951 de suflete. Nu exagerez, căutați datele statistice și veți vedea, că din 20.419 de credincioși numai 470 sunt înregistrați ca maghiari, iar 15.454 sunt înregistrați în rubrica celor ce știu numai ungurește. Oare ce simț de realitate v'a putut îndemna să aruncați un popor pașnic și evlavios într-o așa ferebere, pe care nu noi am provocat-o.

De ce a fost tulburat oare acest popor în vieța lui pașnică atentându-se la limba și obiceiurile sale, doar istoria ne învață, că un popor lăsat să trăiască în obiceiurile și tradițiile sale se cârmuiește el singur mai bine, decât cum l'ar cârmui alții; ba e conștient chiar să nu te amesteci în treburile lui interne; bunăoară cum e poporul nostru trebuie să muncim pentru ca să putem liniști, necum să-l și agităm. Într'un pasaj al nenorocitei bule „Christifideles” găsim câteva cuvinte de laudă la adresa Românilor, pe cari cred, că au e de prisos dacă vi le ceteșc: „Aceasta a făcut-o și antecesorul nostru de fericită aducere aminte, Piu al IX-lea, care voinde să dea poporului român un semn de înaltă sa grație, a înființat episcopii de Lugoj și Gherla pe lângă episcopii existente, iar episcopia de Alba-Iulia și Făgăraș a înzestrat-o cu drepturile și privilegiile de mitropolie înființând astfel provincia metropolitană în Ungaria”. Această distincție Româniilor ga.-cat. au dovedit nu numai atunci că au meritat-o, ci și mai târziu, apărând și răspândind credința printre schismatici și servind drept pildă de avlavie și virtute printre popoarele catolice din Orient. Oare tocmai pentru faptul că noi am fost model

de virtuți în Răsărit să suferim o astfel de lovitură puternică? Să se rupă o bucată așa de mare din biserica existentă de 210 ani? Nici măcar atâta n'au spus mitropolitului, capului acelei biserici: „uită, mitropolit, vrem să înființăm o nouă episcopie gr.-cat. dar ungurească; vrem să o înființăm însă cu ajutorul și sfatul tău. ca nu cumva luând din pietrele pe cari e așezat fundamentul bisericii tale să ți-o surpăm.”

Nu, n'au luat nimic în considerare: mitropolit, episcop, preot, credincios, nimic, nimic! Și au adus apoi aceea nefericită bulă, care nu propagă pacea, ci războiul.

Noi și acum, ca întotdeauna ne-am purtat cu cea mai mare obiectivitate; am fost foarte calmi; nu așa au fost protestanții, când a fost vorba de încălcarea drepturilor lor. Și procedeul lor energic și-a și ajuns scopul, deoarece bula „Ne temere” nu mai există pentru protestanții din Ungaria, sau și dacă există atunci există numai pe hârtie.

Astfel procedăm și noi. Și dacă nu ajungem, decât numai rezultate efemere, e că nu procedăm cu destulă energie, deoarece noi ținem cu tot dinadinsul să purcedem numai pe calea legii.

Am intervenit la Papa, am intervenit la guvern, am instituit comisia de 50, care să lucreze cu toate mijloacele legale pentru oprirea unei fărâdelegi, am făcut toate aceste pe baza circularului edat de nunciul papal, în care e exprimată direct dispoziția, ca noua episcopie să fie înființată fără știrbirea drepturilor provinciei mitropolitane gr. cat. românești. Fostul ministru președinte Lukács, precum și dl Zichy, fostul ministru de culte, ne-au asigurat, că se vor ocupa mai de aproape de această chestie, dar acum, când bula nefericită se inarticulează în lege, iar episcopul e și numit în noua episcopie, vedem, că toate aceste au rămas numai promisiuni.

Cum puteți dv. aștepta, ea să ne vedeți și pe noi mulțumiți — cum sunteți dv. acum — când vedeți bine, că nici una din dreptele noastre plângeri nu ni s'au luat în considerare? Pretindeți doar să ne supunem puterii statului? Dar aceea numai atunci e valabilă, dacă se folosește spre binele și bunăstarea tuturor cetățenilor.

Oare se poate înființa o astfel de episcopie așa numai fără lege și întrebare eschizând din discuție pe cei mai interesați în cauză: pe mitropolit și pe cei trei episcopi sufragani. Oare iubirea vestită de Papa prin bula Christifideles trebuie să fie tradusă în faptă prin învrăjbirea diferitelor popoare, după cum — durere — se întâmplă în cazul de față?

Vorbește apoi despre felul cum vicarul a încorporat întregi parohii românești la noua episcopie, fără a întreba de nimeni. — Amintește terorizarea preoților noștri greco-catolici prin detragerea congruei, cum e de ex. cazul preotului de 90 ani Ciurdariu, a protopopului Câmpian și a preotului Denea. În fine ajunge la punctul culminat: chestia martirilor dela Moftinul mic, a preotului Murășianu și a celor doisprezece credincioși ai săi.

Amintește momentele mai însemnate din istoria tristă a acestor întemnițați pe nedrept și bazându-se pe paragrafi 147 și 197 din procedura civilă, cari dispun, ca timpul de arest preventiv să nu treacă

peste 30 de zile, se asociază la cererea procurorului ca preotul Murășianu și credincioșii săi să fie puși imediat în libertate.

Vorbește apoi despre adevăratele închișiții, pe cari le practică jandarmeria pentru a afla hotărârile dela Alba-Iulia și a misiunii date comisiei de 50. Descrie mai pe larg aceste proceduri scandaloase, arătând cum jandarmeria calcă totul în picioare atât libertatea individuală cât și inviolabilitatea domiciliului. Arată cum conducătorii popoului și-au dat întotdeauna silința să calmeze spiritele mai ales în urma promisiunii dlui președinte al consiliului, că va face totul pentru a îndrepta acest rău.

Il roagă, oratorul, pe dl ministru de culte, pe care-l crede drept și loial, ca să se ocupe în detalii cu toate aceste gravamine și să caute să le lecuiească spre mulțumirea întregului neam românesc. Totodată atrage deosebit atenția dlui ministru de culte asupra dispoziției din decisiul nunțului papal, care spune evident, că numai credincioșii maghiari să fie încorporați la noua dieceză. Atrage atenția, mai departe, asupra faptului, că în urma dispoziției bulei de-a se încorpora la această dieceză numai maghiari, guvernul în sânghința sa a încorporat și parohii foarte îndepărtate de teritoriul episcopiei de Hajdudorogh, în urma simplului motiv, că credincioșii acelor parohii vorbesc ungurește, pe când — contrar tot aceleiaș dispoziții — nouă ni se iau mai mult de jumătate din parohiile din dieceza de Orade, cari parohii sunt floarea și puterea acelei dieceze, și fără cari dieceza de Orade, s'ar nimici.

Rog pe dl ministru — continuă dl Pop — să previe o degenerare a chestiunii. Nicăiri ca în biserică, schimbarea raporturilor de drept, nu trezește resentimente atât de vii. Iată, de pildă, cine știe, că Kulturkampf-ul din Germania și Prusia, care a dăinuit 12 ani, ne-a dat învățături prețioase în această privință. Acolo episcopii au ajuns în închisori și oamenii s'au dat la fapte de un fanatism orb. Și totuși, în cele din urmă puterea lumească s'a închinat în fața lor. Noi n'avem nici o nevoie să creiăm martiri, mai ales că însuși papa voiește să se repare greșelile prin reincorporarea comunelor răpitate nouă. E necesitate de o grabnică și sigură intervenție.

S'au comis multe abuzuri de către cei însărcinați cu executarea hotărârilor aduse de Roma și de nunțiatul din Viena. Locuitorul episcopesc, încă înainte de ce s'ar fi sistematizat dieceza, a dat motu proprio o ordonanță, conform căreia limba de propunere în toate școlile din dieceză să fie cea ungurească, — referindu-se la articolul de lege XXVII din 1907. Cine cunoaște atât legea din 1868, cât și așa numita lex-Apponyi, știe că limba de propunere o hotărăște susținatorul școlii ori comuna bisericii, și nici de cum episcopul de Hajdudorogh. Dar voiau să-și câștige merite patriotice, să caseze dintr'un singur condei legi, căci credeau să întimideze pe Români. S'a ales mijlocul cel mai blăstămat, care agravează în toate cazurile situația, în loc să se fi ales singurul mijloc admisibil: dreptatea.

Dr. Teodor Mihali: Adevărat! Așa e!

Dr. Ștefan C. Pop: Citează părți clasice din scriptură, arătând cari sunt urmările teroarei. Ministrul președinte a arătat oarecare înclinare spre o rezolvire mai echi-

tabilă a chestiunii. Să vedem acum faptele, — ele să vorbească mai plastic decât orice vorbe. Cunoșc stările din Sătmar și știu că pe întreg globul nu există un popor mai cu frică de Dumnezeu și cinstitor de cele sfinte. Cine-l tulbură în deprinderile lui religioase, va face experiențe amare. Din toate aceste motive oratorul respinge proiectul de lege.

Correspondențe.

Hotărârile Sinodului protopopesc din Cluj.

Sinodul protopopesc al Clujului întrunit în sesiune extraordinară în 19 Iunie n. dezbătând asupra proiectului de lege despre cvincvenalele preoților, a adus cu unanimitate următoarea hotărâre:

1. Sinodul vede cu mare amărăciune sufletească, că principiul nedrept introdus în artichii de lege XIV—1898 și XIII—1909, prin care preoțimea este împărțită în două clase, este susținut și în noul proiect despre cvincvenale, ba este desvoltat în mod tot mai desastroos.

De aceea repeteste de nou punctul său de vedere anterior și declară, că după ce congrua constituie, nu salariul preoților, ci numai minimalul retribuției absolut necesare pentru susținerea caracterului și demnității preoțești, pretinde de nou, ca congrua preoțească să se dea în măsură egală tuturor preoților, fără conziderare la pregătirea lor anterioară, fiindcă minimala congrua o reclamă, nu pregătirea personală mai mult sau mai puțin erudită, care variază dela om la om, ci o reclamă caracterul preoțesc și poziția în stat și societate, ce o ocupă fiește care preot.

2. Sinodul conzideră proiectul despre cvincvenale ca o mărturisire faptică a guvernului, că congrua în măsura prevăzută de legile anterioare, după împrejurările de scumpe din deceniul ultim, nu mai corespunde, nici ca un minimal al traiului ce-l pretinde demnitatea caracterului preoțesc.

În puterea logiceii acestei mărturisiri sinodul socotește just și drept, ca cvincvenalele să se împartă cu conziderare exclusiv numai la anii de serviciu, iar nu la pregătirea anterioară a preotului sau alte împrejurări obiective a parohiei.

În deosebi sinodul conzideră ca cea mai mare nedreptate, că preoții cu pregătire așa numită incompletă, în virtutea legii să fie lipsiți de cvincvenale și socotește ca o lovitură în caracterul preoțesc, ca aceora să li-se dea cvincvenale numai în mod arbitrar și eventual iar nu în virtutea legii, stabil.

3. Și mai nedreaptă află sinodul aceea dispoziție a proiectului, prin care sunt lipsiți de cvincvenale toți acei preoți, fie chiar și cu pregătire completă, cari se găsesc în serviciul unei parohii slab înzestrate cu realități, a cărei întregire congruală deci trece peste 1200 cor. Pentru că în acest caz, sub titlul de îmbunătățire a congruei existente, sunt lipsiți de îmbunătățire tocmai aceia, cari ar avea mai mare lipsă de ea, adică preoții cu parohiile celea mai sărace.

4. Aceste dispoziții ale proiectului, nefiind în congruență cu principiile fundamentale ale congruei, ba chiar contrar acestora,

sinodul nu le poate socoti altfel, decât ca niște pretexte și titluri colorate pentru a lipsi partea cea mai mare a preoțimii noastre de beneficiile și ajutoarele, la care are drept egal cu preoții tuturor celorlalte confesiuni din patrie.

5. În conștiința patriotismului nostru cinstit și curat, luminat de lumina vecinicilor adevăruri ale Evangheliei și călăuzit de iubirea firească a poporului, căruia îi suntem și vrem să-i fim părinți sufletești și conducători spre civilizațiunea cea adevărată, — noi protestăm cu toată indignarea sufletului nostru în contra ori căror măsuri excepționale și nedrepte, și cerem cu toată tăria să fim împărțășiți în măsură egală și de beneficiile statului, după cum purtăm în măsură egală și sarcinile susținerii lui.

6. Măsurile acestea excepționale ale legislativei le perhoroscăm în interesul binepriceput al patriei și al paciniceii convețuri cetățenești, cu atât mai mult, că ele ni-se aplică din partea unei stăpâniri, care-ș complace a accentua, cu cuvinte frumoase, deviza păcii și pacificării confesiunilor și naționalităților din patrie. În acest chip însă faptele desmințesc cu toată greutatea, cece cuvintele spun cu atâta ușurătate.

7. Drept aceea, în interesul binelui și al vazeii bisericii noastre, precum și în interesul binelui și al consolidării patriei noastre iubite, ne îndreptăm cu toată încrederea noastră fiască către Înalt Preasfinția Sa Domnul Arhiepiscop și Metropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa și-L rugăm cu toată stăruința, ca împreună cu Înalt Preasfințitii Episcopii sufragani ai bisericii române unite cu Roma și în conțelegere frățească și cu Înalt Preasfințitii Arhieriei ai bisericii române gr. orientale din țeară, împărțășiți și ea de aceeași tratare mașteră, — să binevoiască, ca membrii naturali ai legislativei țerii și capi bisericești, a apăra cu toată tăria cauza dreaptă a bisericii și clerului românesc din patria noastră și să nu sufere spre dauna binelui de obște, a ni-se mai face și aceasta nemai pomenită nedreptate, care ar fi cu atât mai grea de purtat, cu cât ar îmbrăca mai mult formele legalității.

8. În fine conziderând toate aceste stări, ca niște simptome ingrigitoare ale situației generale extraordinar de grave, ce s'a creat în timpul din urmă Provinciei noastre Metropolitane de Alba-Iulia și Făgărss, sinodul protopopesc își exprimă dorința, ca să se convoace cât mai curând Sinodul arhidiecezan, spre a lua măsurile de apărare împotriva funestelor curente, ce s'au pornit asupra bisericii noastre scumpe, căreia suntem hotărâți să-i slujim cu credință și cu tot devotamentul sufletului, între ori și ce împrejurări.

Reviste.

Chestia Silistrei. Comisiunile ambelor state s'au întrunit ca să execute hotărârile conferenței dela Petersburg. După cum se anunță acum din București executarea protocolului s'a lovit de greutate mari și va fi trebuință a supune întreagă chestia unui arbitraj internațional,

care să delimite granițele. Opinia publică din România e. exasperată de ținuta invalificabilă a bulgarilor iar guvernul neplăcut atins de acest incident. Mai ales că din toate pretensiunile României proclamate cu puterea mesajului de tron, i-a rămas singur Silistra, și acum nici aceea nu i-o dau așa după cum a cerut. Ca să se vadă cât de slabă e țărișoara aceasta luată în arândă de boerii fără suflet și fără ideal, lipsită de adevărata opinie publică și locuită de robi. În chipul acesta, nu se va putea feri de soarta Poloniei.

Diverse.

Canonici noi. Din Oradea-mare ni se scrie, că dl *Coriolan Ardelean* asesor consistorial, paroh și protopop în Beiuș și d. *Ilie Stan*, catechet la gimnaziul român gr.-cat. din Beiuș au fost numiți canonici în capitlul din Oradea. Dl Ardelean s'a născut în 1860 în Ciceu-Corabie, iar dl Stan s'a născut în Măcău la anul 1864. Sunt așadar în cea mai frumoasă vârstă și deplină putere de muncă. Le dorim tărie și perseverență în slujba înaltă, ce îi așteapă.

Din diecesă Orazii. Concurse la stațiuni cantor-docențiale: Cu terminul de 29 Iunie a. c. se scrie concurs la stațiunile învățătoresți din: *Seitini* (Sajtény) com. Csánád; *Sarcău* (Sarkő) com. Bihor și *Mociar* (Tenkemocsár) com. Bihor. Rugărilor prevăzute cu documentele necesare sunt a se adresa protopopilor tractuali, cărora aparțin comunele respective.

Sinodul din Cluj a reușit foarte demn. Au participat 23 preoți tractului și 2 oaspeți. Discuția a fost deamănă și hotărîrea unanimă și s'a trimis tuturor episcopilor și ziarelor.

La fondul casei împreunate cu hală de vânzare „Societății meseriașilor români din Blaj”, au intrat următoarele contribuiri: Andrei Bărsan, presidentul Asociațiunii Sibiiu 20 cor.; Niculae Nicola, preot Albac 4 cor.; Traian German, prof. Blaj 3 cor.; S. Ordean, București; Alexă Trif, preot Făget, Ioan Cergizan, preot Corpade, I. Dumitrean, învăț. Șard: A. Roșian, notar Gârbova, Dr. I. I. Rațiu, prof. Blaj, N. N. Blaj, Ioan Moldovan, casier Blaj, Iuliu Moldovan, preot Crăciunel, Ioan Floca, preot Zlagna câte 2 cor.; Alexandru Bugner, preot noul român; Petru Muntean, comerciant Sebeș; Septimiu Pop, inginer Budapesta, Tătar Vasile, preot, Kebelencz-szt.-Iván câte 1 cor. — Pentru contribuiri mulțămeste G. Precup, prezident.

Secretarul partidului de muncă național dr. B. Rajner, după informațiuni sigure, va abdice din postul său. El avusese rol însemnat și a produs mare furoare în procesul Lukács—Déry.

Programul turneului Mărcuș-Crișan din lunile Iunie-Iulie nou. Artiștii nostri dramatici și cântăreți de operă dnii Ștefan Mărcuș și Ionel Crișan vor debuta în lunile Iunie—Iulie n. după următorul program: 22 Iunie n. Mediaș, 26 Iunie în Beiuș cu convenirea de 10 ani; 29 Iunie Vașcău, 2 Iulie n. Oradea (la concurs), 6 Iulie Șomcuta-mare, 10 Iulie Simleul-Silvaniei, 12 Iulie Bistrița, 16 Iulie Reghinul-săsesc, 19 Iulie Zlathna, 29 Iulie Abrud. Vor fi cu aceste ocazii acompaniați de dșoara Aurora de Barbu și angajată la noua opera din Hamburg

Alexandru Anca teolog abs. din privilegiul logodnei sale cu dșoara Eleonora Decei, donează 6 coroane la fondul „Orfanotrofului” ca răscumpărarea a anunțurilor de logodnă. Banii s'au străpus destinațiunii.

Cutremur de pământ. În Helgolanda a fost în 16 Iunie un puternic cutremur de pământ asemenea celui dela Messina. Câteva biserici și edificii mari s'au darimat, îngropând sub ruinele lor mai mulți oameni. Numărul morților și a pagubelor enorme e necunoscut până acum. Guvernul pentru ajutorarea nenorociților a luat măsurile de lipsă.

Cu aeroplanul dela Paris la Petersburg. Aviatorul francez Brindejone a plecat cu aeroplanul său Duminecă dimineața la 5 oare 25 minute din Paris trecând preste Grodu, Vilna și Düneberg, pela orele 9 s'a coborât în Moscva, de unde la 1 oară p. m. și-a continuat calea spre St. Petersburg

Ninsoare în timp de vară. Ni-se comunică din Reghinul săsesc, că de două zile plouă și ninge întruna. Drumul de țară dela Maroshéviz până la Borsec e acoperit cu zăpadă. Stricăciuni mai mari n'a cauzat răceala și fîieșul de zăpadă. Locuitorii înse se tem de îngheț.

Jertfe de ale aviațiunii. Aviatorul englez Gordon Bell, împreună cu oficerul Kennedy voind să facă un sbor deasupra Londrei, abia s'au ridicat la înălțimea de o sută de metri, când mașina a denegat serviciul, și ambi au căzut la pământ. Oficerul a rămas mort pe loc, Gordon a primit răni mortale, iar mașina de sbuzat s'a făcut fărâmi.

Scalde gratuite pentru muncitorime. În capitală, partidul social democrat a pornit o mișcare intenzivă, ca pe seama muncitorimeii să se ridice scâlzi gratuite, mai ales în timpul de vară, și cu deosebire pentru că muncitorii fiind săraci, nu-și pot solvi nici taxele biletelor de scaldă. Spre acest scop conducătorii muncitorilor au ținut vre-o cinci meetinguri, în cari au discutat mai pe larg această chestiune salutară pentru muncitorimea săracă.

Pentru pantofari și cismari Ne adresam către Reuniunile noastre de meseriași cum și către cărturarii noștri (preoți, învățători, notari etc.) de pretutindenea cu rugarea, să aducă la cunoștința calfelor (sodalilor) și măestrilor pantofari și cismari, că la școala de specialitate de pantofărie din Sibiu, subvenționată de stat se ține în zilele din 14 Iulie până la 2 August n. c., un curs de specialitate pentru calfele și măestrii pantofarii și cismari cu locuința afară de Sibiu (dina provincie). Instrucția se ține zilnic dela ora 7—12 a. m. și dela 2—6 d. a. Frecvențanții primesc instrucția (învățarea), cărțile, recvizitele (uneltele) și locu-

ința gratuit (pe nimica), iar cei de religia (legea) gr.-or. mai capătă și câte un ajutor dn 20 cor., pus la dispoziția școalei de cătră conzistorul nostru arhidiecezan. Frecvențanții la finea cursului primesc certificat de absolvire a cursului.

Doritorii de a lua parte la curs să se adreseze (pe o simplă cartă postală) în acest scop fără zăbavă sau cătră d-nul director Martin Schuster în Sibiiu (Nagyszeben, Saggasse 29.) sau cătră subscrisul prezident.

Cererile întrate după 6 Iulie n. c. nu să iau în socotință.

Sibiiu, la 13 Iunie n. 1913.

Comitetul Reuniunii sodalilor români din Sibiiu.

Vic. Tordășianu
prezident.

Ștefan Duca
notar.

Posta Administrațiunii.

Am primit și chitam abonamentul dela: *Hurez, Mal, Stărciu, Cizeriu, Crasna, Marin, Peceiu, Pria, Serediu, Șimleul Silvaniei, Drighiu, Sig, Fizeș, Giușelciși, Halmoșd, Iuz, Vălcăul român, și Ceheiu* pe 1913 sem. 2-lea. La Peceiu s'a spedit; cu mulțămită. *Bileag* pe 1/9 1912—15/10 1913. — Adresa o schimbăm îndatăce se vor mai împutina cele vechi. — *Copand* pe 1910—1912 și din 1913 sem. 1-iu. — *Beiu* pe 1913. Restanța să nu se uite. — *Băiuș* (Erzsébetbánya) pe 1913. — *Tirnova* (Tornó) pe 1/1 1902—1/3 1906. — *Cugir* pe 1913 sem. 1. — *Nagyércze* pe 1913. — *Iapa* (Maramurăș), întregire pe 1912 și întreg an. 1913. — *Cehalul român* pe 1913. — *Mischiu* pe 1/5 1912—1/5 1913. La epist. din 13/5 a. c. a mers răspuns separat. — *Major P. Brașov* pe 1913 sem. al 2-lea. — *M. H. Felsőszeliste* (Marmația) pe 1911 pătrărul din urmă. Vă rugăm și pentru restanța an. următorii. — *Sâmbotelec* pe 1913. — *Cenadul-mare* pe 1/5—31/12 1912. — *Silvașul superior* (Hațeg) pe 1/5 1912—1/5 1913. — *Sajószentiván* pe 15/6—31/12 1913.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: Augustin Gruția.

Aducem la cunoștința On. Public, că vestitele

băi din Jabeniță

renovate și aranjate după modelele cele mai nouă sau deschis.

Sunt cele mai folositoare și mai frumoasă dar în același timp cele mai ieftine băi ale Ardealului.

Informații mai apropiate la **direcțiunea băilor din Jabeniță** (Görgényssókna, p. Görgénysszentimre). (41) 2—3

Dionisiu Popp.

tâmplar în Aiud—Nagyenyed, Vizutca Nr. 3 execută prompt, ieftin și artistic toată specia de lucrări de măsurit și strugărie, precum uși, ferești, mobile pentru casă, mobiliatură pentru școli și biserici, amvoane și iconostase.

Lucrările mele de bransa aceasta se pot vedea în biserica greco-catolică din Aiud.

(99) 20—26

Onorate domnule!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincie, am deschis în Budapesta un

Birou de informații și agentură românească.

Dau orice informații în orice cauză ce se ține de Budapesta. Esoperez rezolvarea grabnică a diferitelor rugări făcute către oricare ministru, Curie ori alt oficiu. În cauze de licențe, de căsătorie și alte drepturi esoperez rezolvare în cel mai scurt timp posibil.

Prin mine se pot comanda pe credit în rate de 5—6 ani cu prețuri efitine oricare sistem de motoare de benzină, ori de oloiu brut ori de gaz. Tot felul de mașini de trăierat, tot felul de mori cu petri fine și motoare trainice, tot felul de automobile, pompe și ferestreie și alte rezvizite economice. Toate aceste vor fi garantate pe mai multă vreme și vor fi cumpărate dela cele mai vestite fabrici, — deci din mână primă, — și nu dela agenturi jidovești. Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumpărând mașini dela agenți, au fost înșelați, căci neștiind țărani români ungurește, au iscălit contracte a căror conținut nu l-au cunoscut. Planul meu este ca să-i scutesc pe ai noștri de șarlataniile jidovilor și să-i scap de procese. — Il sfătuiesc

deci pe fieștecare român doritor să-și cumpere ceva să-mi scrie ca să merg eu la dânsul ori să vină dânsul la mine să ne înțelegem, — iară de agenți jidovi să se teamă ca de foc și să-i scoată afară din casele sale.

Esoperez dela băncile mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare de 20—50 ani cu procente mici și mijlocesc vânzări și cumpărări de moșii și păduri mari.

Cumpăr grâu, encuruz, ovăs, boi, oi și porci. Tot felul de poame și legume, — cu un cuvânt tot ce are Românul de vânzare.

Caut. agenți români pentru părțile locuite de români.

Pentru serviciul meu îmi plătiți o taxă după invoială.

Cu stimă:

L. Olariu

Budapest.

II. Margit Körut 11 1/2 2.

In Buda lângă podul Marghithid

(34) 8-25

La fundațiunea BRUKENTAL din MICÁSASA se află

Lemne de foc

cu următorul preț: 1) 5 1/2 stângeni lemne de fag I. crepate uscate, încărcate în vagon cu 176 K. la gara Micăsasa 2) 5 1/2 stângeni băte crepate, lemn mestecat (stejeri, carpini și fag) uscate încărcate în vagon cu 134 K. gara Micăsasa.

42 2-3

În hotarul Ciufudului 3 table de pământ arătoare și 1 de fâneațe, toate patru în mărime de 6 jugăre sunt de vânzare din mână liberă.

A se adresa la:

Petrea Lipovan

Blaj.

(39) 5-5

MILIOANE folosesc în contra

TUSEI,

răgușelei, catarului, flegmei, tusei convulsive și măgărești

Caramellele pectorale

alui Kaiser cu „trei brazi“

6050 atestate dela medici și privați garantează pentru succesul sigur.

Bonboane excepțional bune și gustoase.

Pachete cu 20 fl. și cu 40 fileri; cutie cu 60 fileri se află la: **Carol Schieszl** farmacist Blaj. (34) 12-22

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali români gr-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912	K.	5,456,645-67
Capitale asigurate pe viață achitate	„	5,458,839-48
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	foc	133,667,241-—
	vieată	11,740,710-—

Fonduri de întemeiere și de rezervă cor. 2.603,400-—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(15) 42-7

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorie de clopot și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabric

43) 1-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.